

การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท A Comparative Study of the Ethical Judgment Criterion of Goodness in Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy

พระสมปอง มนุชชาโต (วงษ์สอาด)¹

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท มีความเหมือนกันและความแตกต่างกันของปรัชญาทั้งสอง

เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต พิจารณาโดยหลักสำคัญของจริยธรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานของ “สภาพของมนุษย์” ทั้งใน “มิติปัจเจกภาพ” และ “มิติความเป็นสมาชิกของมนุษยชาติ” ตามหลักสิทธิ เสรีภาพ ภราดรภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม อย่างเท่าเทียมกัน ในฐานะเป็นมนุษย์ด้วยเหตุผลและสติปัญญาที่สำคัญ คือ คุณธรรมของเพลโตที่มีความกลมกลืนกัน 4 ประเภท คือ 1) คุณธรรมทางปัญญา 2) คุณธรรมทางความกล้าหาญ 3) คุณธรรมทางความรู้จักรประมาณ 4) คุณธรรมทางความยุติธรรม คุณธรรมทั้ง 4 ของเพลโตถือว่าเป็นคุณธรรมที่จะปกครองทางสังคมและปัจเจกชนที่แสวงหาความยุติธรรมทางคุณธรรม ทางสังคมที่ทำให้จิตใจขัดเกลากับความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอยู่ร่วมกันโดยสันติมีกฎเกณฑ์ และมีกติกาในสังคม

ส่วนเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาท มีหลักการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุด ที่เป็นอุดมคติของชีวิตในเกณฑ์ตัดสินว่า “การกระทำใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร” เพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมได้เป็นอย่างดี ในการดำเนินชีวิตที่ดีพุทธปรัชญาเถรวาทจึงจัดระบบของเกณฑ์ตัดสินความดีไว้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับศีล 5 2) ระดับกุศลกรรมบถ 10 และ 3) ระดับมรรค 8

¹พระสมปอง มนุชชาโต (วงษ์สอาด) นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกณฑ์ตัดสินความดีของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทจึงเน้นในการพิจารณาความถูกต้องของการกระทำที่มีเหตุผลและปัญญา นอกจากนี้อารมณ์หรือความรู้สึกทางกาย ทางใจ และทางอุดมคติแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับศีลธรรม 2) ระดับคุณธรรม 3) ระดับจริยธรรม ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีของปรัชญา ทั้งสองมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน พอจะสรุปได้ 5 ประการ คือ 1) เรื่องเจตนาและเหตุผลเป็นองค์ประกอบหลักเกณฑ์ตัดสินความดี 2) เรื่องกฎแห่งเสรีภาพของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เรื่องคุณธรรมของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท 4) เรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีกับแรงจูงใจของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท 5) เรื่องความเป็นสากลและคุณค่าของมนุษย์ของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของเจตนาและเหตุผลหรือปัญญา ในการตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่า อะไรดี ชั่ว ถูก ผิด ตามทัศนะของปรัชญาทั้งสอง

ABSTRACT

In this research, it is found that the criteria of the ethical judgment in both Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy constitute both similarity and differences.

Plato's ethical judgments criteria are based on human beings' reality covering both dimensions of "individualism" and "collectivism" according to the moral virtues of human rights, independence, fraternity, equitability, and fairness which belongs to a human being who is possessed of reason and intellect. Plato's virtues are divided into four types of harmony:- 1) wisdom, 2) bravery, 3) moderation, and 4) justice. These 4 virtues are considered as merits for individual and social governance that is in search of virtuous justness, socialization, mercifulness, generosity, and peacefulness under the social regulations and rules.

On the other hand, the criterion of judging the goodness in Theravada Buddhist Philosophy is of the principle in carrying out the livelihood in the societies with the ultimate life goal. It is an idealism based on the personal act which can be judged as good, bad and neutral to enable the people to be helpful to one another very well in virtuous livelihood. The Theravada Buddhist Philosophy, thus, sets up the system of the criterion of judging the goodness at 3 levels namely:- 1. The level of five precepts, 2. The level of the 10 paths of meritorious action and,

3. The level of the eightfold path

The criteria of ethical judgments in both Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy focused on the reasonable and intellectual acts including sensuous feelings which constitute three different levels:- 1) precepts, 2) morality and 3) ethics. Thus, the criteria of judging the goodness in these two philosophies are similar and can be summarized into the following five viewpoints; 1) The viewpoint of the volition and the reason which are the basic constitutions of criterion of judging the virtues, 2) The rules of freedom based on Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy, 3) The morality based on Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy, 4) The virtuous criterion and motivation based on Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy, and lastly 5) The viewpoint on universality and human values based on Plato's Philosophy and Theravada Buddhist Philosophy.

However, according to both philosophies, there are differences in the intention and wisdom in convicting what beings' act is good or bad, righteous or evil.

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม เพราะมนุษย์ไม่อาจจะอยู่โดดเดี่ยวได้ มนุษย์จะต้องมีการพบปะพูดคุยกัน และต้องทำกิจกรรมร่วมกัน จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (สมพร สุทธิชัย, 2548, หน้า 1) เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นจำนวนมาก และไม่รู้จักควบคุมตนเองได้และเห็นแก่ตัว มุ่งแต่ประโยชน์ของตนโดยไม่ใส่ใจความเดือดร้อนของผู้อื่น เพราะฉะนั้นปัญหาที่สำคัญที่พยายามจะแก้ไขปัญหานี้ อันมีรากฐานมาจากจริยธรรมภายในของมนุษย์ว่า อย่างไรหนูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร (สมภาร พรหมทา, 2548, หน้า 478-480) ดังนั้นทางจริยศาสตร์พยายามหาคำตอบ และแก้ไขปัญหานี้เหล่านี้ คือ 1) ปัญหาเรื่องความมีอยู่ของคุณค่าของความดี นักปรัชญาพยายามตอบว่า ความดีคืออะไร 2) ปัญหาเรื่องเกณฑ์ตัดสินความดี 3) ปัญหาเรื่องอุดมคติของชีวิต ในการดำเนินชีวิตแบบใดดีที่สุด (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550, หน้า 18)

เพลโต (Plato) นักปรัชญากรีกโบราณ แนวความคิดของท่านมีอิทธิพลต่อนักปรัชญาตะวันตก (เบนจามิน โจนส์, 2543, หน้า 2) เพลโตถือว่า ความดีถูกผูกมัดกับทฤษฎีที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์

ในจักรวาล ความดีจึงจุดหมายอยู่ในตัวเองเราทำความดีเพื่อความดี มิใช่เพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น ความชั่วก็เช่นเดียวกัน เราทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เฟลโตถือว่า โลกแห่งประสาทสัมผัสเป็นของไม่จริงยั่งยืน เปลี่ยนแปลงได้ นี่แหละคือความดี มนุษย์สามารถรู้จักโลกที่แท้จริงได้ด้วยเหตุผล เพราะว่าเหตุผลเป็นความดีอันสูงสุดของมนุษย์ (ชัชวรัตน์ อัครพัฒน์, 2550, หน้า 93) นอกจากนี้เฟลโตยังอธิบายถึงความดีของบุคคล 3 ลักษณะ คือ 1) ถ้าหากบุคคลมีศิลปะแห่งเหตุผลเป็นผู้มีความดี หมายถึง ผู้มีปัญญา 2) ถ้าหากบุคคลได้มีกำลังใจในการตัดสินใจบุคคลนั้นเป็นผู้มีความดี หมายถึง ผู้มีความกล้าหาญ และ 3) ถ้าบุคคลใดสามารถควบคุมความต้องการของตนได้ บุคคลนั้นจะตั้งมั่นอยู่ในเกณฑ์ตัดสินความดี ความหมายของเฟลโต หมายถึง ผู้มีความยุติธรรมในสังคม (บุญทัน ดอกไธสง, 2523, หน้า 83–84) เฟลโตเห็นว่า ความยุติธรรม ก็คือ ความดี มิใช่เป็นความดีเพื่อสังคมอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องเป็นความดีสำหรับปัจเจกชนที่นำมาปฏิบัติตามหลักของจริยศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง, 2551, หน้า 93–94) ได้แก่ 1) คุณธรรมของปัจเจกชน 2) คุณธรรมของรัฐ ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาททำหน้าที่สนองความต้องการด้านจิตใจแก่มนุษย์ เพราะศาสนาเป็นจุดศูนย์รวมของระบบศีลธรรมที่มุ่งสอนคนให้เป็นคนดี และสอนวิธีปฏิบัติให้พ้นจากความทุกข์ นอกจากนี้ ศาสนาที่มุ่งสอนไม่ห้ามมนุษย์เบียดเบียนซึ่งกันและกัน อันเป็นหัวใจของพุทธจริยศาสตร์ ดังที่ปรากฏในพุทธสุภาษิตที่ว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว” (ขุ. ธ. (ไทย) 25/24/33) พุทธสุภาษิตนี้สอนให้คนทำความดีที่เรารู้จักกันดีว่า “ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว” แต่พุทธสุภาษิตเหล่านี้ ไม่ใช่หลักเกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม ดังนั้นเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีปัญญาและเหตุผลซึ่งสามารถรู้ผิดชอบชั่วดี แต่คุณธรรมไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการฝึกฝนอบรมมโนะเพาจากการที่ได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดี ในการใช้เหตุผลและปัญญาแสวงหาความจริงความดีและความงาม (ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง, 2551, หน้า 32) เพราะว่าพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าความดีสูงสุดหรืออุดมคติทางพุทธจริยศาสตร์นั้น หมายถึง เอกภาพแห่งความสุข ความสมบูรณ์ ความรู้แจ้ง และเสรีภาพ สิ่งเหล่านี้ รวมกันเป็นหนึ่งซึ่งถือว่า ความดีสูงสุด ก็คือ สิ่งที่รวมไว้ซึ่งความสุข ความสมบูรณ์ทางศีลธรรม ความรู้แจ้ง และความเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ นี่เป็นเป้าหมายของชีวิต (สุเชาวน์ พลอยชุม, 2537, หน้า 12)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต
2. เพื่อศึกษาเกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ว่าเกณฑ์ตัดสินความดี จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นที่ต้องการทราบ
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนทางปรัชญาของเพลโตและพุทธปรัชญาเถรวาท และรวบรวมแนวคิดจากการวิเคราะห์ของนักปราชญ์ต่าง ๆ
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันหรือมีความแตกต่างกันทั้งสองแนวคิด เพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรายงานผลงานการวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า ปรัชญาทั้งสองเป็นปรัชญาที่ทั่วโลกได้ยกย่องว่า “เป็นคุณค่าทางจริยศาสตร์ในเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว” ที่เป็นแนวคิดในด้านของเหตุผลและปัญญา ดังนั้นปรัชญาทั้งสองยังมีลักษณะของเกณฑ์ตัดสินความดีที่สำคัญตามหลักจริยธรรมทางสากลที่อยู่บนพื้นฐานของการยอมรับสภาพของมนุษย์ทั้งในมิติปัจเจกภาพ และมิติความเป็นสมาชิกของมนุษยชาติ (สุวัฒน์ จันทระจัน, 2540, หน้า 17) ในหลักสิทธิเสรีภาพภราดรภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรม เป็นหลักการปกป้องผลประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ตามหลักปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นหมายถึง การเป็นคนดีที่ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ด้วยเหตุผลและปัญญา (McKeon, 1931, p. 959)

เพลโตเห็นว่า คุณธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ที่มีคุณค่าทางจริยศาสตร์ในปรัชญาของเพลโตที่มีความยุติธรรมในสังคมหรือในอุดมรัฐ โดยความยุติธรรมที่บริสุทธิ์ (McKeon, 1931, p. 1103) คือ “ความดี” สำหรับปัจเจกชน คุณธรรมจริยธรรมในปรัชญาของเพลโตมี 2 ประเภท (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, 2550, หน้า 93-94) คือ 1) คุณธรรมของปัจเจกชน 2) คุณธรรมของรัฐเพราะว่าเพลโตยอมรับว่า “ความยุติธรรมเป็นคุณสมบัติของบุคคล จะยุติธรรมหรือไม่ก็อยู่ที่การกระทำของบุคคล” จากการ

พิจารณาทางจิตวิญญาณ (McKeon, 1931, p. 431) จากโครงสร้างทางจิตวิญญาณของมนุษย์ทั้ง 3 ภาคคือ 1) ภาคเหตุผล (Rational) 2) ภาคน้ำใจ (Spirited) 3) ภาคตัณหา (Appetitive) เป็นหลักพื้นฐานทางปรัชญาของเพลโตที่กลมกลืนในภาคต่าง ๆ ของจิตวิญญาณ ในรูปแบบคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ (Plato, 1968, p. 505)

1) คุณธรรมแห่งปัญญา (Wisdom) ที่มีเหตุผล (Reasons) หรือเหตุผลของจิตใจ (Reasoning elements)

2) คุณธรรมว่าด้วยความกล้าหาญ (Courage) ทางจิตใจเป็นตัวของตนเอง (Spirited or Assertive Part) หรือมีเอกลักษณ์ เกียรติ ศักดิ์ศรีแห่งตน

3) คุณธรรมว่าด้วยขันติความอดทน ความอดกลั้น (Temperance)

4) คุณธรรมว่าด้วยความยุติธรรม (Justice) ของจิตใจหรือวิญญาณที่ทำหน้าที่เหมาะสมตามธรรมชาติและไม่ก้าวล้ำกันและกัน

เพลโตยอมรับคุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ อันเป็นคุณธรรมที่ใช้ในการปกครองสังคมและการเมือง ที่แสวงหาความยุติธรรมด้วยคุณธรรม (ความดี) มีจิตใจที่ขัดเกลากับความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีกฎเกณฑ์กฎกติกาในสังคมที่ดี มีใช้สังคมที่ดำรงอยู่ในภาวะธรรมชาติ แต่เป็นสังคมที่มีคุณธรรม

ส่วนเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า หลักการหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคมที่ประเสริฐ อันเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในการเข้าสู่จุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน (ความดีสูงสุด) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 254, หน้า 833) ที่เป็นอุดมคติของชีวิต ในเกณฑ์ตัดสินความดี ที่ว่าการกระทำ (เจตนา) ใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ที่มีจุดหมาย เพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี มีความสุขและทำให้มีการดำเนินชีวิตที่ดี การครองชีพได้อย่างประเสริฐ ดังนั้นเกณฑ์ตัดสินจึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ที่เป็นหลักเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งได้แบ่งไว้เป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ

1) เกณฑ์ตัดสินความดีขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศีล 5 (five precepts) หมายถึง หลักธรรมที่ควรงดเว้น 5 ประการ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติฝ่ายศีลธรรมเบื้องต้น

2) เกณฑ์ตัดสินความดีขั้นกลาง จริยธรรมที่มีไว้ให้บุคคลปฏิบัติ เพื่อยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมให้สูงขึ้นได้

คือ กุศลกรรมบถ 10 (อภ. ปุ. (ไทย) 36/105/151) และเว้นอกุศลกรรมบถ ควบคู่กันไปด้วย (ที. ปา. (ไทย) 11/305/260)

3) เกณฑ์ตัดสินความดีขั้นสูง ที่เป็นจริยธรรมระดับสูงสุดอันเป็นทางที่บุคคลประพฤติปฏิบัติตามแล้วจะห่างไกลจากข้าศึกภายใน คือ กิเลสเครื่องเศร้าหมองได้ คือ อริยอัฏฐังคิกมรรคหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ มรรคมืองค์ 8 (ที. สี. (ไทย) 9/393/165) ที่เป็ความดีสูงสุด (นิพพาน)

ในเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า เกณฑ์ตัดสินในเชิงพุทธจริยศาสตร์เป็นเกณฑ์วินิจัยความดีและความชั่ว ที่เป็นข้อตัดสินความดี โดยอาศัยการกระทำสองลักษณะเป็นตัวจำแนก การกระทำใดที่มีรากฐานมาจากกุศลมูลถือว่า เป็นการกระทำที่ดี มีประโยชน์มีคุณค่า ส่วนการกระทำที่มีรากฐานมาจากอกุศลมูลถือว่า เป็นการกระทำที่เป็นฝ่ายชั่ว ซึ่งมีหลักสำคัญในการพิจารณาตัดสินว่าอะไร ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร มาเป็นหลักพิจารณา กล่าวคือ เจตนาของการกระทำบทพุทธบัญญัติพฤติกรรมของจิต ผลของการกระทำ และผลของการปฏิบัติ จากการตัดสินความดีสูงสุดในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ต้องลงมือปฏิบัติเองพิสูจน์ให้เห็นจริงด้วยตนเอง จึงจะได้ชื่อว่า รู้จักกฎเกณฑ์ในการตัดสินความดีที่ถูกต้องและจริงแท้โดยไม่ต้องให้ใครมาหลอกลวงได้ (อจ. จกท. (ไทย) 22/34/356) ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทเน้นในการพิจารณาความถูกต้องของการกระทำจากธรรมชาติภายใน การกระทำที่เกิดจากเจตนาทางอารมณ์ และความรู้สึกลงในการกระทำที่แสดงออกแสดงออกถึงคุณลักษณะทางกาย ทางใจ และอุคมคติ ที่ส่งผลให้พฤติกรรมการกระทำโดยเจตนาที่มีความสัมพันธ์ทางด้านศีลธรรมจริยธรรม ที่มีความสอดคล้องกันกับการกระทำ ความดี 3 ทาง คือ 1) ดีทางกาย (มีความประพฤติปฏิบัติดี) 2) ดีทางใจ (มีจิตใจดี คิดดี ปรารถนาดี) และ 3) ดีทางอุคมคติ (การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา) จึงแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ก็คือ 1) ระดับศีลธรรม 2) ระดับคุณธรรม 3) ระดับจริยธรรม จึงสังเกตได้ว่าทั้ง 3 ระดับ เป็นจรรยารวมของความดี ที่เป็นอุคมคติ หมายความว่า มนุษย์มีสิทธิ์บางประการในฐานะที่เป็นมนุษย์ และมีความเสมอภาคกันที่เป็นลักษณะของกฎศีลธรรม (บุญมี แทนแก้ว, 2527, หน้า 147-148)

เพราะฉะนั้น แนวความคิดในการศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท ในเรื่อง “เกณฑ์ตัดสินความดี” ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต

เพลโตเชื่อว่า คนเราอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความรัก ความเมตตา ซึ่งเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ของมนุษย์ในฐานะที่อยู่ร่วมกันในสังคมย่อมสามารถลดความรุนแรง การกระทบกระทั่งลงได้ด้วยระบบทางจริยธรรมที่เอื้ออำนวยให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุขได้ สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคมก่อให้เกิดความร่มเย็น และคนส่วนใหญ่ยอมรับเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตไม่สามารถจะใช้ในการชีวิตประจำวันได้ เพราะถ้าหากในสังคมใดผู้คนในสังคมเห็นพ้องต้องกันหรือลักษณะหน้าที่การงานบังคับให้การกระทำใด ๆ ก็ตามต้องมีสำนึกในหน้าที่ และเป็นคำสั่งเด็ดขาดแบบจริยศาสตร์ของเพลโตก็อาจทำได้ และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นสิ่งประกอบกับการตัดสินใจของคนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ว่ามีสิทธิที่จะเลือกใช้เกณฑ์ตัดสินที่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต ต่างก็ปรารณาสิ่งเดียวกัน ก็คือ “ความสุข” โดยการละกิเลสตัณหาที่ทำให้จิตวิญญาณของมนุษย์เศร้าหมอง เพียงแต่เพลโตนั้นไม่ได้ละเอียดเด็ดขาด กล่าวคือ มีคุณธรรมฝ่ายสูงคอยควบคุมความปรารณาในคุณธรรมฝ่ายต่ำ ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรในรูปของแบบหรือมโนคติ ที่เป็นความดีสูงสุดในปรัชญาของเพลโต บุคคลสามารถบรรลุได้ก็ต่อเมื่อต้องตายลงเท่านั้น ส่วนผู้ที่มิมีชีวิตอยู่สามารถทำได้เพียงเป็นผู้รับความรู้ ซึ่งต่างกับพุทธปรัชญาเถรวาทที่บุคคลสามารถบรรลุได้ทั้งในขณะที่มีชีวิต และหลังตายไปแล้วในภพหน้า เพราะว่าเพลโตถือว่า แบบหรือมโนคติ (พิน ดอกบัว, 2532, หน้า 141-142) ของเขานั้นเป็นโลก ๆ หนึ่งที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสเป็นที่อยู่ของแบบหรือมโนคติ (ความดีสูงสุด)

เพลโตถือว่า ผู้มีความดีความเป็นหนึ่งเดียวกับแบบหรือมโนคติของเขานั้น จะต้องพัฒนาความดีของตนให้เกิดขึ้น ตั้งแต่ความดีระดับต่ำ จนได้ขึ้นไปสู่ระดับความดีสูงสุด กล่าวคือ การทำความดีภายในร่างกายของทุกสิ่งทุกอย่าง จนเห็นความดีงามในจิตวิญญาณ ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบทั้งหลาย จนถึงความดีสูงสุดของวิทยาการต่าง ๆ จนในที่สุด ก็เห็นความดีงามด้วยตัวมันเอง คือ แบบหรือมโนคติ หมายถึง สภาวะที่มีอยู่จริง ดำรงอยู่จริงได้ด้วยตัวเอง เป็นศูนย์รวมของแบบทุกชนิด เช่น แบบของความงาม แบบของความดี แบบของคนและสัตว์ เป็นต้น เป็นการชำระจิต (วิญญาณ) จนบริสุทธิ์ เมื่อเขาต้องตายไป วิญญาณส่วนนี้ก็จะได้เข้าเป็นหนึ่งเดียวกันแบบหรือมโนคติสูงสุด (กิริติ บุญเจือ, 2529, หน้า 48)

อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตมองมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และมีระบบความคิด การกระทำของมนุษย์อยู่ที่เหตุผลและปัญญา เพราะว่ามันมนุษย์ในสังคมยังมีความรู้สึก มีความต้องการ ในลักษณะที่ตายตัว ซึ่งจำกัดการกระทำของมนุษย์ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2538, หน้า 108) โดยเฉพาะในสังคมที่มีกฎเกณฑ์ในสังคมซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลากหลายแตกต่างกันตามชั้นตามภูมิ เช่น ประเทศ ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง ทำให้คนมีความคิด และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันทุกคนต่างก็ต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของชีวิต ทุกคนแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับชีวิต แม้ว่าสิ่งที่ดีที่สุดของแต่ละคนมีความแตกต่างกันแต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ และมีความพึงพอใจ จากการได้รับสิ่งที่ตัวเองต้องการ ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตจึงมีลักษณะของเกณฑ์ตัดสินทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องวัดการกระทำของมนุษย์ ที่เข้าใจลักษณะของธรรมชาติ โดยการพิจารณาถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นในภายหลังทั้งแก่ตนเองและสังคม เป็นสังคมที่น่าอยู่ เป็นสังคมที่เจริญ นับได้ว่า เป็นเกณฑ์ตัดสินที่เป็นจริงมีประโยชน์ควรนำไปปฏิบัติ ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตตามที่กล่าวมา มีความเป็นจริงที่สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกคนในสังคม เนื่องจากเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตมีพื้นฐานที่คำนึงถึงคุณลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์ที่เกลียดความทุกข์ปรารถนาความสุขด้วยเหตุนี้ เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโต จึงเป็นเกณฑ์ที่มองความเป็นจริงในธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจน เพราะว่ามันมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความรู้ที่คู่กับความมีเหตุผลต่อการกระทำที่ดีมาจากการใช้เหตุผลและปัญญาหรือพุทธปัญญานั้นเอง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550, หน้า 165)

2. เกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญาเถรวาท

ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงลักษณะของเจตนาการทำความดี เป็นการกระทำจากเจตนาดี ด้วยกาย วาจา และใจ เรียกว่า กุศลมูล (อภ. นกภ. (ไทย) 22/335/365) ที่เกิดขึ้นในจิตใจ สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม และก่อให้เกิดความร่มเย็นในสังคมส่วนใหญ่ และเป็นที่ยอมรับข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นความดีสูงสุด (พระนิพนธ์) (วสิน อินทสระ, 2549, หน้า 93) และเป็นหลักการดำเนินชีวิตตามความเป็นจริง ได้แก่ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ การพูดชอบ การกระทำชอบ การเลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกรู้ชอบ ความตั้งใจมั่นชอบ องค์ประกอบทั้ง 8 ประการนี้ จะต้องดำเนิน

ไปพร้อมเพียงกัน และมีความสอดคล้องกัน จึงจะสามารถเข้าถึงความดีสูงสุดได้ ตามความเป็นจริงได้ 2 ระดับ คือ “ระดับโลกียสัจจะ และระดับโลกุตรสัจจะ” อภ. วิ. (ไทย) 35/803/441) กล่าวคือ ระดับโลกียสัจจะซึ่งเกณฑ์ตัดสินความดีควรใช้เกณฑ์หลัก ก็คือ “เจตนา” และเกณฑ์รองคือ “มโนธรรม” ส่วนตัวพิจารณาว่าการกระทำนั้นๆ ตนเองดีเตียนตนเองได้หรือไม่ และผลของการกระทำว่ามีผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร ส่วนความจริงระดับโลกุตรสัจจะ เกณฑ์ตัดสินความดีจะมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว และมีความหลุดพ้นจากความทุกข์และเป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธปรัชญาเถรวาท ก็คือ พระนิพพาน (ความดีสูงสุด) ที่เป็นแรงจูงใจในทางบวก เช่น ความรู้สึกความเมตตา และความสงสาร ที่มีค่าทางจริยธรรม เพราะว่าแรงจูงใจที่เกิดจากกุศลมูล ส่งผลให้เกิดการกระทำขึ้น นับว่าเป็นการกระทำที่ดี (เจตนาดี)

อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทมองมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และมีระบบความคิด การกระทำของมนุษย์ มีธรรมชาติของการกระทำอยู่ที่เหตุผล ในลักษณะที่เด็ดขาด ไม่คำนึงถึงแรงโน้มน้าวใด ๆ และไม่ใช้ผลของการกระทำมาประกอบการตัดสิน ทำให้การนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เพราะวามมนุษย์ในสังคมยังมีความรู้สึก มีความต้องการส่วนใหญ่ไม่ชอบเกณฑ์ในลักษณะที่ตายตัว ซึ่งจำกัดการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคม ที่มีหลักเกณฑ์ ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทตามที่กล่าวมา มีความเป็นจริงที่สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกคนในสังคม เนื่องจากเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีพื้นฐาน ที่คำนึงถึงลักษณะแท้จริงของมนุษย์ที่เกลียดความทุกข์ปรารถนาความสุข ด้วยเหตุนี้ เกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาท จึงเป็นเกณฑ์ที่มองความเป็นจริงในธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจน เพราะว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่คู่กับเหตุผลและการใช้ปัญญานั้นเอง (ชานะ พาชี, 2547, หน้า 16)

3. การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการศึกษาเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทพอสรุปได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1. เรื่องเจตนาและเหตุผลเป็นองค์ประกอบหลักในเกณฑ์ตัดสินความดี

ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า เกณฑ์ตัดสินการกระทำนั้น พิจารณาที่เหตุผลและปัญญาของผู้กระทำเป็นองค์ประกอบหลักหมายถึง เหตุผลที่ดี และไม่ดีเป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ดี

ความชั่ว ถ้าเป็นเหตุผลที่ดีในปรัชญาของเพลโต หมายถึง เหตุผลที่เกิดจากปัญญาที่มีการสำนึกรู้ในหน้าที่มิใช่เกิดจากการมุ่งหวังผลประโยชน์เป็นเงื่อนไขหรือเกิดจากแรงกระตุ้นทางอารมณ์ต่าง ๆ แต่เกิดจากการสำนึกรู้ในหน้าที่ โดยทำตามเหตุผลและปัญญาของตนเอง ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า เจตนาที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบียนผู้อื่น หมายถึง เกิดจากเจตนาที่เป็นกุศลมูล ได้แก่ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ เพราะฉะนั้น ปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นการตัดสินการกระทำของเจตนา ถือว่า มาจากกระทำความดีหรือความชั่วนั้นเอง (ส. ม. (ไทย) 32/159/241)

2. เรื่องกฎแห่งเสรีภาพในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า เป็นกฎแห่งเสรีภาพในความหมายที่สอดคล้องกันของปรัชญาทั้งสองทัศนะ ที่มองจากเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลสามารถทำความดีหรือทำตามกฎศีลธรรมได้อย่างสอดคล้องกันเกิดจากการใช้เหตุผลหรือปัญญาของตัวเอง มาพิจารณาการกระทำความดีและความชั่ว แสดงให้เห็นถึงเสรีภาพที่เป็นผู้สร้างกฎระเบียบ และปฏิบัติตามกฎที่ตนเองสร้างขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนาในฐานะที่มีหลักคำสอนแบบอเทวนิยม ถือว่า สิ่งทั้งปวงในโลกนี้เกิดจากเหตุปัจจัยในธรรมชาติ (สังสารวัฏ) และเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติไม่ได้เกิดจากผู้สร้างใด ๆ ดังที่พระพุทธเจ้าเป็นเพียงแต่ผู้ค้นพบความจริง (สัจธรรม) ที่มีอยู่แล้วในโลกนี้เท่านั้น และทรงสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนใช้ปัญญาหรือเหตุผลของตนเองมาพิจารณาสิ่งที่พระองค์ทรงนำมาสอนและพิสูจน์ได้ในหลักคำสอนของพระพุทธองค์ด้วยการกระทำความดีทางกาย ทางวาจา และทางใจที่เป็นลักษณะการสั่งสอน แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพในการตัดสินการกระทำความดีชั่ว ถูก ผิด ด้วยตนเอง โดยการใช้ปัญญาหรือเหตุผล และมีใจกำหนดให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของพระองค์โดยไม่พิจารณา ดังนั้นกฎแห่งเสรีภาพในความหมายที่สอดคล้องกันในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท ก็คือ เป็นบุคคลมีเสรีภาพในการใช้เหตุผลและปัญญาในการดำเนินชีวิต และเป็นหลักการตัดสินการกระทำความดี ชั่ว ถูก ผิด ด้วยตนเองได้ (ชานะ พาซื่อ, 2547, หน้า 30)

3. เรื่องคุณธรรมในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า “เรื่องคุณธรรมจะช่วยให้คนฉลาด ทำให้สังคมอยู่รอดได้ด้วยการมีคุณธรรม และการแสวงหาความยุติธรรมจะต้องได้มาด้วยคุณธรรม กล่าวคือ มีจิตใจอันขัดเกลาด้วยความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีกฎเกณฑ์ และมีกติกา” เพื่อส่งเสริมคุณธรรม ศีลธรรม ความยุติธรรม ความดีงาม และการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อบรรลุดังคุณค่าเหล่านี้ เพลโตชี้ให้เห็นว่า ความยุติธรรมจะสามารถเข้าใจได้ก็เพียงแต่ในสังคมเท่านั้น เป็นความรู้เกี่ยวกับแบบของความดี (The Form of the Good) หรือทฤษฎีแบบ (Theory of forms or Ideas) เพลโตถือว่าคนดีต้องมีคุณธรรม และคุณธรรมสำหรับเพลโตนั้นก็คือ “เหตุผล” เพลโต ยังเห็นว่า คุณธรรมทั้งหลายจะต้องมีปัญหาหรือเหตุผลเป็นรากฐานไม่เช่นนั้น มนุษย์จะใช้คุณธรรมไปในทางที่ผิด ส่วนคุณธรรมที่แท้จริง เพลโตถือว่าเป็นความดีสูงสุดจะต้องเป็นคุณธรรมทางปัญญา หมายถึง การกระทำที่ถูกต้อง เกิดจากความเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงด้วยปัญญา ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมว่าเป็น กฎศีลธรรมในระดับของศีลธรรมทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับศีล 5 2) ระดับกุศลกรรมบถ 10 และ 3) ระดับอริยมรรคมีองค์ 8 ตามพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เราแสดงออกมาทั้งที่เป็นพฤติกรรม ในทางบวกและทางลบย่อมเกิดขึ้นได้กับทุกคน ในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ ถือว่าความประพฤติหรือพฤติกรรม ที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ที่ช่วยให้บุคคลประพฤติดีงาม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ความดี ความงาม ที่มีในจิตใจบุคคลในแต่ละคน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548 หน้า 105) เช่น มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา รู้จักเสียสละ รู้จักให้อภัย มีความกตัญญูกตเวที มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น นอกจากนี้ปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นการแสวงหาความยุติธรรมในคุณธรรมของเกณฑ์ตัดสินความดี และความเสมอภาค เสรีภาพ และสิทธิของตนเอง ก็คือ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องของมนุษย์โดยเฉพาะที่ไม่เกี่ยวกับธรรมชาติโดยตรงก็คือ กฎที่มนุษย์กำหนดวางกันขึ้นเป็นข้อตกลงกันทางสังคมนั่นเอง

4. เรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีกับแรงจูงใจในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทเห็นว่า เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาทั้งสอง มีแรงจูงใจและกระตุ้นให้กระทำฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ดังนั้นเพลโตมีความเห็นเกี่ยวกับ

บุคคลว่าเป็นคนดีได้ก็จะต้องมีเหตุผลที่ผ่านกระบวนการทางความรู้ (ปัญญา) ซึ่งคนที่จะเป็นคนดี และจะต้องรู้จักความดี ความดีนั้นเป็นความดีสูงสุด เพราะจุดหมายของชีวิต ก็คือ การเป็นคนดี และความรู้ต้องเป็นความรู้ที่แท้จริงเท่านั้น ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาท ฝ่ายดีคือ กุศลมูล 3 (ม. ม. (ไทย) 19/129/160) เทียบได้กับการใช้ปัญญา ส่วนฝ่ายชั่ว ก็คือ อกุศลมูล 3 (อจ. ดิก. (ไทย) 20/551/338 - 339) เทียบได้กับแรงโน้มทางอารมณ์ ดังนั้น ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า แรงใจที่เป็นสาเหตุให้คนทำความดีและความชั่ว เกิดจากแรงใจที่ดี กล่าวคือ แนวโน้มของการกระทำจะออกมาดี แต่ถ้าเกิดจากแรงใจชั่ว แนวโน้มของการกระทำจะออกมาชั่ว แต่ถ้าทุกคนหลุดจากแรงใจที่ชั่วแล้ว เขาจะเห็นความจริงเหมือนกันหมด หมายถึง เห็นถูกเป็นถูก (ความดี) เห็นผิดเป็นผิด (ความชั่ว) นั้นเอง

5. เรื่องความเป็นสากลและคุณค่าของมนุษย์ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

ในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า คุณค่าของมนุษย์ระหว่าง คุณธรรม เพลโตถือว่า เหตุผลของมนุษย์คอยควบคุมการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่สำคัญ 3 ส่วน คือ 1) หน้าที่ทางร่างกาย 2) ความปรารถนาอันเป็นอุดมคติอันสูงส่ง 3) ความจงใจของมนุษย์ที่จะมี ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยเหตุผล คอยควบคุมความคิด และการกระทำ ซึ่งผลปรากฏออกมา ก็คือ ทำให้ มนุษย์เป็นคนฉลาด (ปัญญา) มีความกล้าหาญ และมีอารมณ์ดีขึ้น (Plato, 1968, p. 435) ประกอบด้วย เหตุผล จึงเป็นชีวิตที่สูงที่สุดสำหรับมนุษย์ จะต้องมีความเมตตา กรุณา ตัวอย่างเช่น แม้มีความเมตตา ที่เลี้ยงลูกด้วยความรัก ย่อมดีกว่าแม่ที่เลี้ยงลูกไปตามหน้าที่ของแม่ ตามความรู้สึกต่าง ๆ ของแม่ ด้วยความเมตตา กรุณา นี้ไม่ถือว่าเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำที่มีค่าทางศีลธรรม ดังนั้นการที่ แม่เลี้ยงลูกด้วยความรัก หวังให้ลูกเป็นคนดี ไม่ใช่การกระทำทางศีลธรรม แต่แม่เลี้ยงลูกไปตาม หน้าที่ของแม่จึงมีต่อลูก เพราะไม่คาดหวังว่าลูกต้องเป็นคนดีหรือเลี้ยงด้วยความรู้สึกรักและผูกพัน ต่อลูก แต่เลี้ยงลูกประหนึ่งว่า เป็นหน้าที่อย่างหนึ่ง หมายถึง การกระทำที่มีคุณค่าทางศีลธรรม เป็นความดีที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม เช่น ความรัก ความเอื้อเฟื้อ ความจริง ความดีงามความ ถูกต้อง และเป็นภราดรภาพ ที่เรียกว่า เครื่องมือให้รู้จักตัวเอง และเป็นความดี ถือว่าเป็นทางกฎ สากล ดังนั้นในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท ในการวิเคราะห์เรื่องของศีล 5 ทาง พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นธรรมเบื้องต้น ที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติโดยมีจุดประสงค์ที่จะแสดง ให้เห็นว่า เมื่อใช้กฎสากลมาวิเคราะห์แล้ว ศีล 5 พึงเป็นจริยธรรมทางสากลที่มนุษย์ทุกคนควร ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของมนุษย์นั่นเอง

สรุปก็คือ ผลของการวิจัยพบว่า ทั้ง 5 ข้อนี้ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น การศึกษาเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่าปรัชญาทั้งสองมีการใช้เหตุผลและปัญญา เพราะว่ามันมนุษย์รู้จักใช้ปัญญาหรือมโนธรรมมาช่วยในการตัดสินใจในการกระทำ และสามารถเข้าใจได้ว่า อะไรดี ชั่ว ถูก ผิด ควร และไม่ควร เพราะว่ามันมนุษย์มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และไม่ใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือ ดังนั้นเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตยังมีส่วนคล้ายคลึงกับเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาท ในเรื่องของกรรมนิยามที่กำหนดการกระทำของมนุษย์ ดังที่เพลโตเห็นว่า หลักศีลธรรมจะต้องมีลักษณะเป็นสากลไม่มีการยกเว้นเป็นพิเศษ ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทเห็นว่า หลักกรรมนิยามที่ใช้กำหนดการกระทำของมนุษย์ ตามกระบวนการของกรรมจะครอบคลุมเรื่องของมนุษย์เหมือนกันทุกคน ซึ่งมนุษย์มีความเชื่อเรื่องกรรม และความเชื่อเรื่องความสุขของมนุษย์ ในภพนี้ และภพหน้า

เพราะฉะนั้นข้อแตกต่างระหว่างการเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท ดังตามตารางการเปรียบเทียบในปรัชญาของทั้งสองมีดังต่อไปนี้ คือ

ปรัชญาของเพลโต	พุทธปรัชญาเถรวาท
1. ใช้เหตุผล ปัญญาหรือพุทธปัญญา หมายถึง ความรู้ ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรมสูงสุด	1. ใช้ปัญญาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แต่เป็นปัญญาที่รู้เท่าทันสรรพสิ่งตามความเป็นจริง
2. คนดีในทัศนะของเพลโตประกอบด้วย คุณธรรม 4 ประเภท คือ ปัญญา ความกล้าหาญ ความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม	2. คนดีในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทจะต้องประพฤติตามจริยธรรม 3 ระดับคือระดับศีล 5 ระดับกุศลกรรมบถ 10 และระดับมรรคมีองค์ 8 ประการ
3. ปัญญาจะต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจโลกของแบบหรือมโนคติ หมายถึง ความดีสูงสุด และเป็นสัจธรรมสูงสุด การเข้าถึงแบบทำให้พบกับความสุขที่แท้จริง	3. ปัญญาต้องเป็นปัญญาที่เข้าใจรากเหง้าของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง การกำจัดกิเลสเหล่านี้แล้วชีวิตจะพบกับความสุขที่แท้จริง คือ นิพพาน (ความดีสูงสุด)
4. โลกแห่งแบบหรือมโนคติเป็นสัจธรรมคือเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด แบบดำรงอยู่อย่างถาวร เป็นศูนย์รวมของแบบทุกชนิดที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งประสาทสัมผัสอยู่เหนือกาลเทศะ	4. นิพพานเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีสูงสุด ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัยใดๆ เป็นความดีและความสุขสูงสุดอยู่เหนือกาลเทศะ เป็นโลกุตตรธรรม

ปรัชญาของเพลโต (ต่อ)	พุทธปรัชญาเถรวาท (ต่อ)
5. ภาวะของบุคคลผู้เข้าสู่โลกแห่งแบบหรือมโนคติ (ความดีสูงสุด) มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีความดี และความสุขสมบูรณ์สูงสุด	5. ภาวะของบุคคลผู้เข้าสู่นิพพาน (ความดีสูงสุด) มีลักษณะสงบอย่างยิ่ง เป็นสุขอย่างยิ่ง แต่เป็นความสุขสงบที่ปราศจากการยึดมั่นถือมั่น
6. โลกแห่งแบบมีลักษณะเป็นจุดหมายของสรรพสิ่ง กล่าวคือ การหลอมรวมกับความสมบูรณ์สูงสุด เช่น มนุษย์หลอมรวมกับความดีความสมบูรณ์ที่สุด	6. นิพพาน มิใช่สถานที่เข้าไปรวมอยู่ด้วยกันของมนุษย์ แต่เป็นสภาวะที่จิตรับรู้สรรพสิ่งตามความเป็นจริง (ตถตา) ด้วยปัญญา
7. โลกแห่งแบบเป็นนิรันดร์ ไม่อยู่ในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายจึงเป็นนิรันดร์	7. นิพพาน ไม่อยู่ในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงแต่เป็นอนัตตาเพราะไม่มีอุปาทานใด ๆ

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัย แนวความคิดในเรื่อง “เกณฑ์ตัดสินความดี” ในปรัชญาของเพลโตและพุทธปรัชญาเถรวาทเห็นว่า ปรัชญาทั้งสอง มีบ่อเกิดและพื้นฐานในแนวความคิดที่แตกต่างกัน เพราะว่า เกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาทต่างกันก็คือ “ความสุข” เพราะว่า ในพุทธปรัชญา เถรวาทมีการละกิเลสตัณหา แต่ในปรัชญาของเพลโตนั้น ไม่ได้ละกิเลสตัณหาอย่างเด็ดขาด เพราะว่ามีคุณธรรมฝ่ายสูง คอยควบคุมความปรารถนาในคุณธรรมฝ่ายต่ำให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรเท่านั้น ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นการละกิเลสตัณหาอย่างสิ้นเชิง เพราะว่าเพลโตถือว่าแบบหรือมโนคติ เป็นความดีสูงสุดของเพลโต สามารถบรรลุได้ก็ต่อเมื่อต้องตายลงเท่านั้น ส่วนผู้ที่มิมีชีวิตอยู่สามารถทำได้เพียงเป็นผู้รับความรู้เท่านั้น ซึ่งต่างกับพุทธปรัชญาเถรวาทที่บุคคลสามารถบรรลุได้ทั้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และหลังตายไปแล้วในภพหน้า แต่เพลโตถือว่าแบบหรือมโนคติของเขานั้นเป็นโลก ๆ หนึ่งที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสเป็นที่อยู่ของแบบหรือมโนคติ ดังนั้นแบบหรือมโนคติจะต้องพัฒนาความดีของตนให้เกิดขึ้น ตั้งแต่ความดีระดับต่ำจนได้ขึ้นไปสู่ระดับของความดีสูงสุดในจิตวิญญาณและสภาวะที่มีอยู่จริงที่เป็นศูนย์รวมของแบบทุกชนิดเป็นการ

ชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์เมื่อตายไป วิญญาณส่วนนี้ก็จะได้เป็นหนึ่งเดียวกันแบบหรือมนโคติสูงสุด ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าอริยมรรค 8 ประการ เป็นทางดำเนินไปสู่พระนิพพาน ได้แก่ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ การพูดชอบ การกระทำชอบ การเลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งใจมั่นชอบ ด้วยองค์ประกอบทั้ง 8 ประการนี้ จะต้องดำเนินไปร่วมกัน และสอดคล้องกันจึงสามารถเข้าถึงพระนิพพานหรือความดีสูงสุดได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่า เกณฑ์ตัดสินความดีของมนุษย์ พิจารณาจากพื้นฐานของธรรมชาติมนุษย์ มนุษย์มีความรู้สึก ความต้องการ ธรรมชาติของมนุษย์เกลียดความทุกข์ ชอบความสุข นอกจากนี้แล้ว มนุษย์ยังเป็นสัตว์ที่มีเหตุผล มีระบบความคิด (ปัญญา) และมีความแตกต่างกันตามชั้นตามภูมิ เช่น ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง ดังจะเห็นได้ชัดจากแนวความคิด ความเชื่อ เรื่องกรรม กล่าวคือ การกระทำของผู้กระทำความผิด ที่เรียกว่า กรรมดีและกรรมชั่ว หรือการกระทำด้วยเจตนาดีเจตนาชั่ว พุทธศาสนากล่าวว่ามนุษย์มีองค์ประกอบสองอย่าง คือ กายกับจิต(รูปกับนาม) โดยมีจิตเป็นตัวเจตนา แต่จิตของแต่ละคนแตกต่างกันอันเป็นเรื่อนานากรรมที่มาจากเจตนา เกณฑ์ตัดสินความดีว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศลมีหลัก 2 ประการได้แก่

1. ความดี คือ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นชอบ และเกิดความสุขแก่สังคมด้วยความดี มีความสงบร่มเย็น มีกฎระเบียบ ดังนั้นคนส่วนใหญ่ในสังคมคิดอะไรตรงกันถือว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ

2. ความดี คือ ความถูกต้อง เป็นอิสระ ไม่เกี่ยวกับเสียงส่วนใหญ่ของสังคม แต่เกี่ยวกับเจตนา การกระทำของปัจเจกบุคคล และพัฒนาขยายวงไปเป็นกลุ่มชนและสังคม แต่ประเด็นหลักอยู่ที่ความถูกต้อง

ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีที่ประกอบด้วยเจตนา ในการตัดสินการทำความดีหรือความชั่ว โดยการพิจารณาจากเจตนาที่เป็นกุศลและอกุศล ที่ยอมรับของสังคมในการตัดสินทางคุณธรรมจริยธรรมว่า อะไรผิด อะไรถูก อะไรควร อะไรไม่ควร ในการพิจารณาการตัดสิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมปัจจุบันได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการพิจารณานำมาวิจัยเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดระหว่างชนชั้นของปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท
2. การศึกษาวิเคราะห์ความดีในพุทธปรัชญาเถรวาทกับศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์
3. แนวคิดการเกณฑ์ตัดสินความยุติธรรมในปรัชญาของเพลโตกับพุทธปรัชญาเถรวาท

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2528). *ชุดพื้นฐาน นปรัชญา: แก่นปรัชญากรีก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- โจเวตต์, เบนจามิน (Jowett, Benjamin). (2543). *ปรัชญาความรัก*. แปลโดย พินิจ รัตนกุล จากเรื่อง Symposium หนังสือในชุดปรัชญาของเพลโต. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลนายน์.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน. (2550). *จริยศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชำนาญ พาเชื้อ. (2547). *จริยศาสตร์: เอกสารคำสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณบรรณาคาร.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2523). *พื้นฐานแนวความคิดและปรัชญาทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2527). *ปรัชญาฝ่ายบูรพทิศ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ภาควิชาปรัชญาและศาสนา.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). *ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง และคณะ. *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2551.
- พิน ดอกบัว. (2532). *ปวงปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

วสิน อินทสระ. (2549). พุทธจริยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา.

สมพร สุทัศน์. (2548). มนุษย์สัมพันธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สมภาร พรหมทา. (2548). พุทธปรัชญา: มนุษย์สังคมและปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพฯ: ศยาม.

สุเชาว์ พลอยชุม. (2537). จริยศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุวัฒน์ จันทระจันท. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

McKee, R. (1931). *The Basic Works of Aristotle: Ethical Nicomachea TR*. W. D. Ross. New York: Random House.

Plato. (1968). *The republic of Plato*. Translated with notes and an interpretive essay by Allan Bloom. New York: Basic Book.